

**Adviesnotitie Archeologie
Hoek Zelen/Haagveld te Panningen
Gemeente Peel en Maas**

KSP Archeologie

Colofon

Datum	:	27 september 2018
Versie	:	1.0
KSP Projectnummer	:	18328
Opsteller	:	S.M. Koeman (senior KNA Prospector)
In opdracht van	:	Gemeente Peel en Maas, K. Vestjens
Foto's en afbeeldingen	:	KSP Archeologie
Beheer en plaats documentatie	:	KSP Archeologie te Duiven

KSP Archeologie

KSP Archeologie
Vleugelstraat 15
6922 JM Duiven

www.ksparcheologie.nl
info@ksparcheologie.nl
06 43 65 63 85/87

Disclaimer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder bronvermelding.

KSP Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit onderhavig onderzoek of de gegeven adviezen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Onderzoekskader	5
1.2	Afbakening plan- en onderzoeksgebied	5
2	Quickscan	7
2.1	Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens	7
2.2	Historische situatie	8
3	Conclusie en advies	10
3.1	Conclusie	10
3.2	Advies	10
	Literatuur	11

Bijlage 1 Geomorfologische kaart

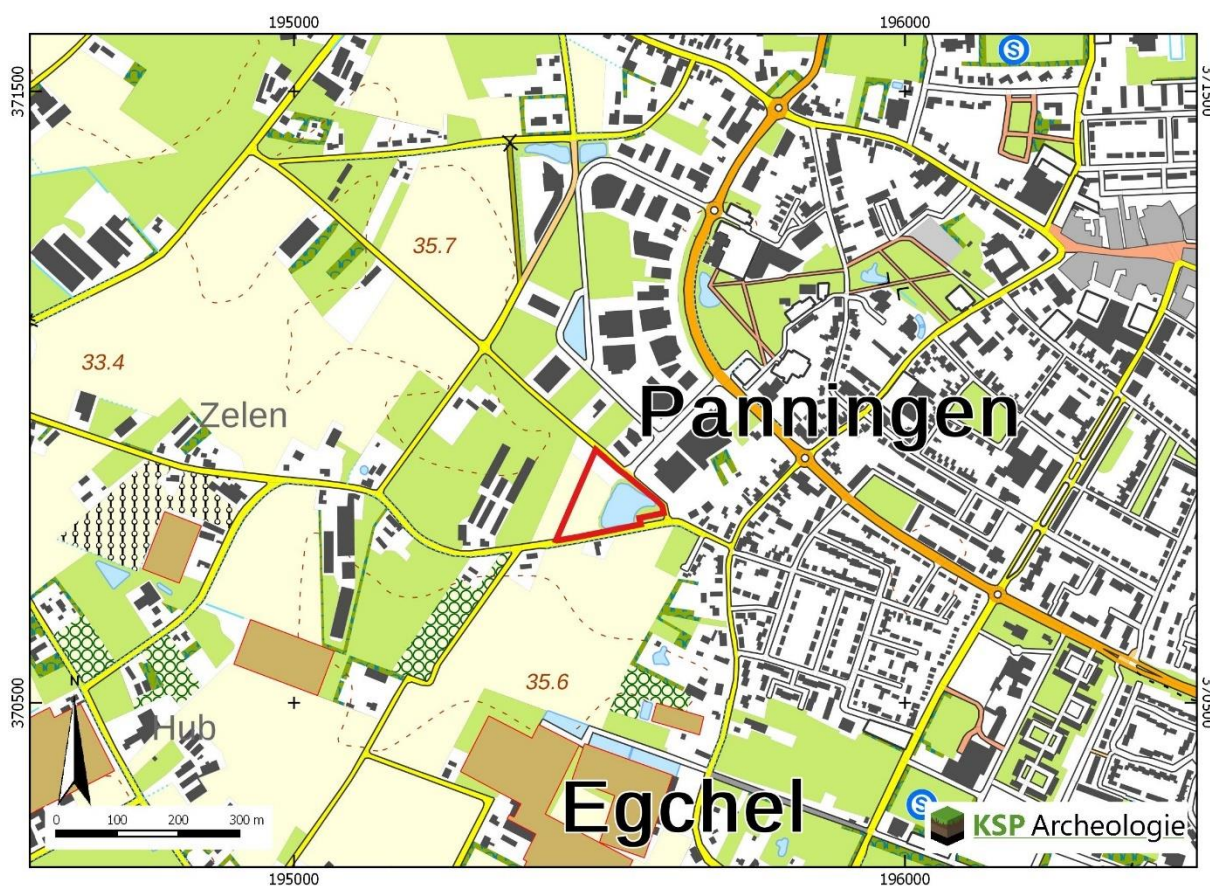
Bijlage 2 Bodemkaart

Lijst van afbeeldingen

Figuur 1: Het plangebied op de topografische kaart schaal 1:10.000 (bron: Kadaster).	4
Figuur 2: Het plangebied op de luchtfoto (bron: google earth, 15-9-2016). Ten westen van de blauwe stippellijn vinden de meeste bodemingrepen plaats t.b.v. de uitbreiding.	5
Figuur 3: Toekomstige situatie binnen het plangebied (blauwe arcering = ontgraving).	6
Figuur 4: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl) met daarbij de gemiddelde maaiveldhoogtes in meters ten opzichte van NAP.	8
Figuur 5: Het plangebied op de kaart uit 1929, Bonneblad aangegeven met het rode kader en de steenfabriek met de blauwe cirkel (bron: www.topotijdreis.nl).	9
Figuur 6: Het plangebied op de topografische kaart uit 1962 (bron: www.topotijdreis.nl).	9

Administratieve gegevens

KSP Projectnummer	: 18328
Opdrachtgever	: Gemeente Peel en Maas, K. Vestjens
Projectleider	: KSP Archeologie, S.M. Koeman (senior KNA Prospector)
Bevoegde overheid	: Gemeente Peel en Maas, mevr. L Hilkens
Deskundige namens bevoegde overheid	: ArchAeO: F.P. Kortlang en M. van der Weele (archeologisch adviseurs)
Provincie	: Limburg
Gemeente	: Peel en Maas
Toponiem	: Hoek Zelen - Haagveld
Centrum-coördinaat	: x: 195.550 / y: 370.830
Kadastrale gegevens	: Helden, Sectie H, Perceel 1736 (gedeeltelijk)

Figuur 1: Het plangebied op de topografische kaart schaal 1:10.000 (bron: Kadaster).

1 Inleiding

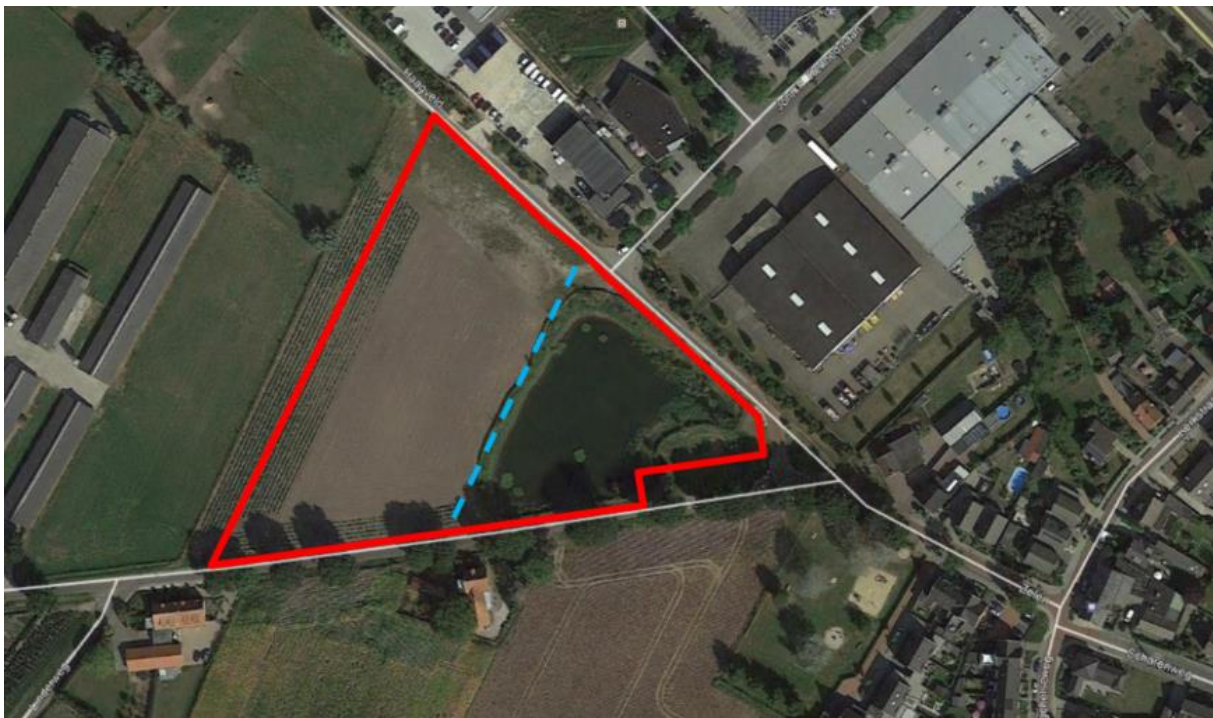
1.1 Onderzoekskader

De gemeente Peel en Maas is voornemens om op de hoek van de Zelen en het Haagveld in Panningen een hemelwaterinfiltratiebuffer / bergingsvijver uit te breiden. De locatie ligt volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart in de categorie Waarde-Archeologie 4 (gebied met een hoge archeologische verwachting). Deze hoge verwachting is in het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied Peel en Maas' (vastgesteld december 2014, www.ruimtelijkeplannen.nl) vastgelegd in de dubbelbestemming 'Waarde Archeologie 4'. Hiervoor geldt dat een archeologische (voor)onderzoek nodig is bij bodemingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 250 m². Aangezien de uitbreiding een plas- en draszone betreft met een oppervlakte van ca. 3.208 m² tot een diepte variërend van 1,0 – 1,6 m diep, is archeologisch vooronderzoek noodzakelijk voor de aanvraag van de omgevingsvergunning.

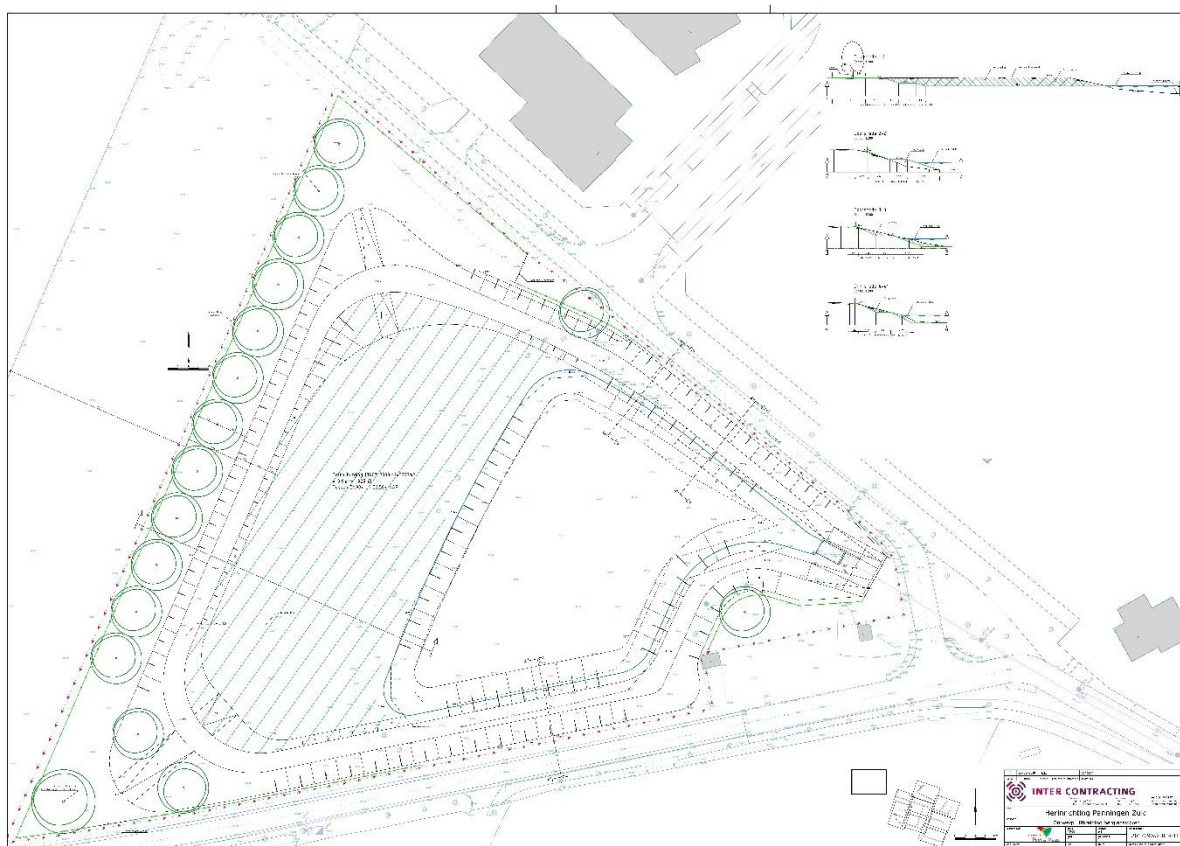
In eerste instantie is daarom gestart met de uitvoering van een standaard archeologisch vooronderzoek bestaande uit een bureauonderzoek dat daarna gecombineerd zou worden met een verkennend booronderzoek. Omdat bij het verzamelen van de gegevens voor het bureauonderzoek werd geconstateerd dat ter plaatse van het plangebied afgraving heeft plaatsgevonden, is in overleg met de gemeente (en diens adviseur) afgesproken dat de bevindingen van deze inventarisatie worden verwoord in een adviesnotitie.

1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied is ca. 1,8 ha groot en ligt op de hoek van de wegen Zelen en Haagveld aan de westkant van Panningen (gemeente Peel en Maas) (Figuur 1). Het plangebied is kadastraal bekend als Helden, Sectie H, Perceel 1736 (gedeeltelijk). De uitbreiding van de bergingsvijver zal plaatsvinden in het westelijke deel van het plangebied (Figuur 2 en Figuur 3).

Figuur 2: Het plangebied op de luchtfoto (bron: google earth, 15-9-2016). Ten westen van de blauwe stippellijn vinden de meeste bodemingrepen plaats t.b.v. de uitbreiding.

2 Quickscan

2.1 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens

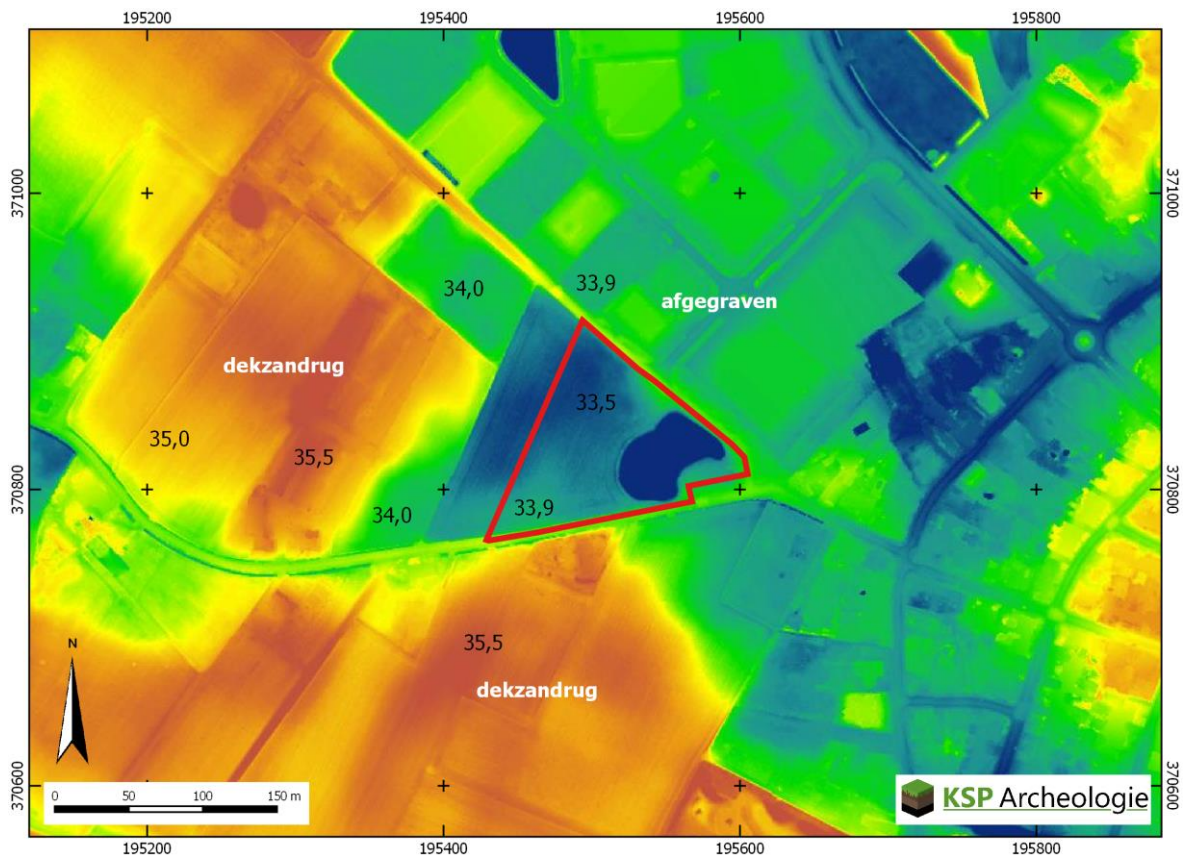
Om het landschap ter plaatse en rondom het plangebied in kaart te brengen, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Geologische overzichtskaart van Nederland schaal 1:600.000 (www.nitg.tno.nl);
- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl, AHN2 grid 0,5 x 0,5 m);

Het plangebied ligt op de Peel in een zone waar dekzand wordt verwacht (Geologische Overzichtskaart 1:600.000). Dit dekzandlandschap is in de laatste ijstijd, het Weichselien (ca. 115.000 – 11.755 jaar geleden) gevormd.

Op de geomorfologische kaart is aan de westkant van Panningen een groot dekzandrugcomplex gekarteerd. Op deze kaart is ook te zien dat in het gebied diverse afgravingen hebben plaatsgevonden, waaronder ter plaatse van het plangebied (Bijlage 1, code N94). Alleen de zuidelijke rand van het plangebied zou buiten de afgraving liggen in een beperkte zone met dekzandwelvingen (code L51). Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) zijn de afgravingen duidelijk te zien als lager gelegen, scherp begrensde percelen (Figuur 4). Op basis van de maaiveldhoogtes ten opzichte van NAP is de inschatting dat in het verleden ter plaatse van het plangebied ca. 1 tot 2 m grond is afgegraven. Overigens zijn op de bodemkaart alleen enkele percelen ten noorden van het plangebied aangegeven als afgegraven (Bijlage 2), maar op basis van de geomorfologische kaart en het AHN-kaartbeeld is geconcludeerd dat de afgravingen veel uitgebreider hebben plaatsgevonden.

Op basis van de bodemkaart worden in het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden verwacht in lemig fijn zand (Bijlage 2, code zEZ23). Dit zijn gronden met door de mens opgebracht humeus dek dikker dan 50 cm. In veel gevallen betreft het humeuze dek een cultuurdek dat als gevolg van historisch gebruik als landbouwgrond is opgebracht om de bodemvruchtbaarheid te verbeteren. In dit geval wordt verwacht dat de humeuze grond geen agrarisch cultuurdek is, omdat het een afgegraven perceel betreft. Vermoedelijk is humeuze grond terug gestort, nadat op de locatie grondwinning heeft plaatsgevonden..

Figuur 4: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl) met daarbij de gemiddelde maaiveldhoogtes in meters ten opzichte van NAP.

2.2 Historische situatie

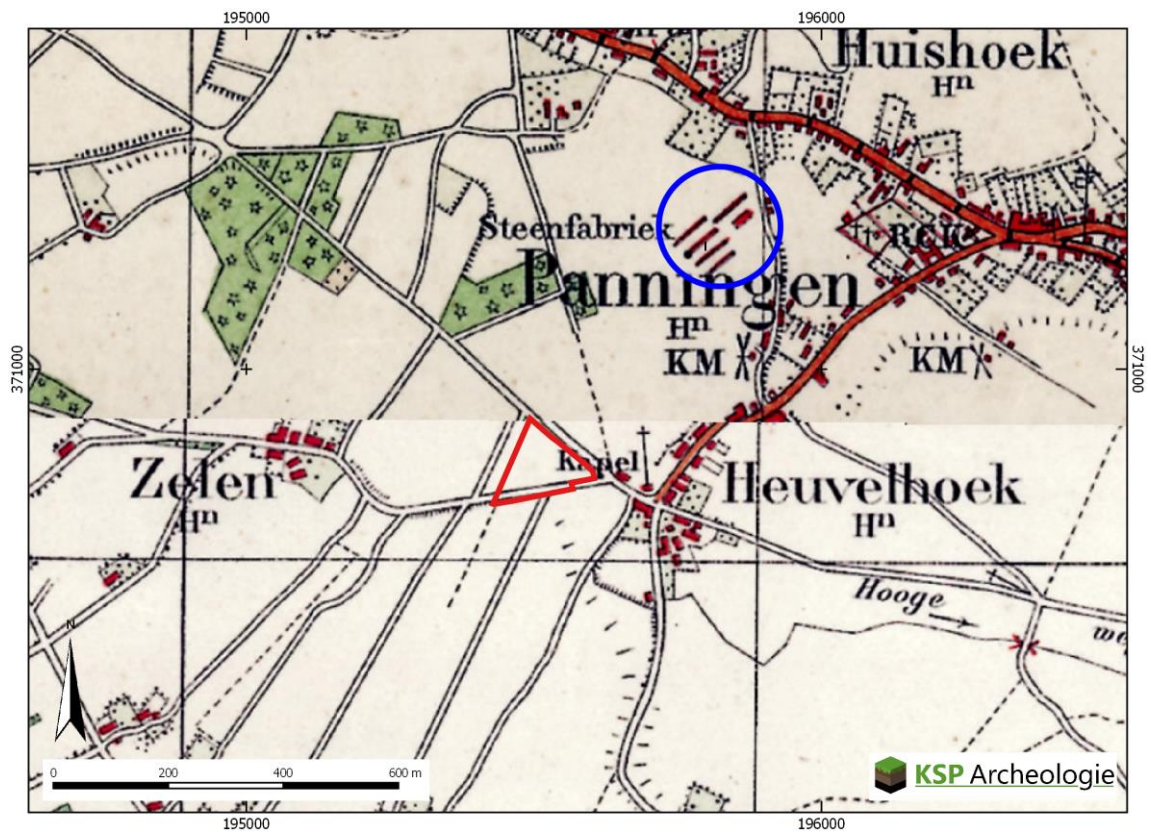
Om de historische situatie in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Historische kaarten uit de afgelopen 200 jaar (www.topotijdreis.nl);
- Geologische boringen (www.dinoloket.nl).

Uit de landschappelijke analyse blijkt dat op de locatie minimaal 1 tot 2 m grond is afgegraven. Navraag bij de gemeente heeft opgeleverd dat dit perceel net als de omringende gronden deel hebben uitgemaakt van het winningsgebied voor de nabijgelegen steenfabriek van leem en klei. Een geologische boring uit 1942 op ca. 150 m ten oosten van het plangebied laat zien dat in de ondiepe ondergrond tussen 1 en 5 meter diepte een zandige leemlaag aanwezig is (www.dinoloket.nl, B58B0017). Op ca. 300 m ten zuidwesten van het plangebied is ook zandige leem aanwezig tussen 1,2 en 2,6 m diepte (B58B0186). Vermoedelijk is dit de laag die een geschikte grondstof vormt voor de baksteenindustrie. In de praktijk zal de bovenliggende dekzandlaag zijn afgegraven tot op de leemlaag. Vervolgens is de leem gewonnen en is het zand weer teruggestort.

De steenfabriek Engels Helden dateert uit het begin van de 20^e eeuw en ligt op ca. 370 m ten noord-oosten van het plangebied (Figuur 5). In 1909 is een ringoven gebouwd en in de decennia daarna is de steenfabriek geleidelijk uitgebreid (www.rijksmonumenten.nl). Het plangebied was in het begin van de 20^e eeuw nog in gebruik als landbouwgrond ten westen van het gehucht Heuvelhoek.

In de loop van de 20^e eeuw werden de percelen rondom de steenfabriek afgegraven ten behoeve van klei- en leemwinning. Op topografische kaarten verschijnen steeds meer percelen waar stijlandren aangegeven dat het betreffende perceel is afgegraven. Het plangebied is op de kaart uit 1962 duidelijk omringd door stijlandren en dus afgegraven (Figuur 6).

Figuur 5: Het plangebied op de kaart uit 1929, Bonneblad aangegeven met het rode kader en de steenfabriek met de blauwe cirkel (bron: www.topotijdreis.nl).

Figuur 6: Het plangebied op de topografische kaart uit 1962 (bron: www.topotijdreis.nl).

3 Conclusie en advies

3.1 Conclusie

Uit de archeologische quickscan is gebleken dat in de jaren '50 – '60 van de 20^e eeuw leemwinning heeft plaatsgevonden binnen het plangebied vanuit de steenfabriek Engels Helden bij Pannerden. Op basis van de gegevens is minimaal 1 tot 2 m grond afgegraven. Vermoedelijk is de dekzandlaag afgegraven en is vervolgens leem gewonnen, waarna het (humeuze) zand weer is teruggestort.

Het potentiële archeologische niveau bevindt zich in de top van het dekzand. Aangezien dit niveau bij de leemwinning geheel is afgegraven, zal een eventueel aanwezige vindplaats daarbij verloren zijn gegaan. Binnen het plangebied wordt daarom geen archeologische vindplaats meer verwacht.

3.2 Advies

Op grond van de afgraving die in het verleden heeft plaatsgevonden, wordt binnen het plangebied geen archeologische vindplaats meer verwacht. KSP Archeologie adviseert daarom geen nader archeologisch onderzoek.

Literatuur

Kaartmateriaal

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008 – 2012). AHN2, grid 5 x 5m: www.ahn.nl

Bestemmingsplan: www.ruimtelijkeplannen.nl

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, met veenkartering (2006). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>.

Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland schaal 1:25.000: www.topotijdreis.nl (Kadaster).

Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond: <https://www.dinoloket.nl>

Geologische overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600.000. Geraadpleegd via www.dinoloket.nl → oude Dinoloket. Referentie: Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsma, I.L., Westerhof, W.E. & Wong, T.E. (2003). *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (2008). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>.

Kadastrale kaart van Nederland (2009) via WMS server: <http://gis.kademo.nl/gs2/wms>

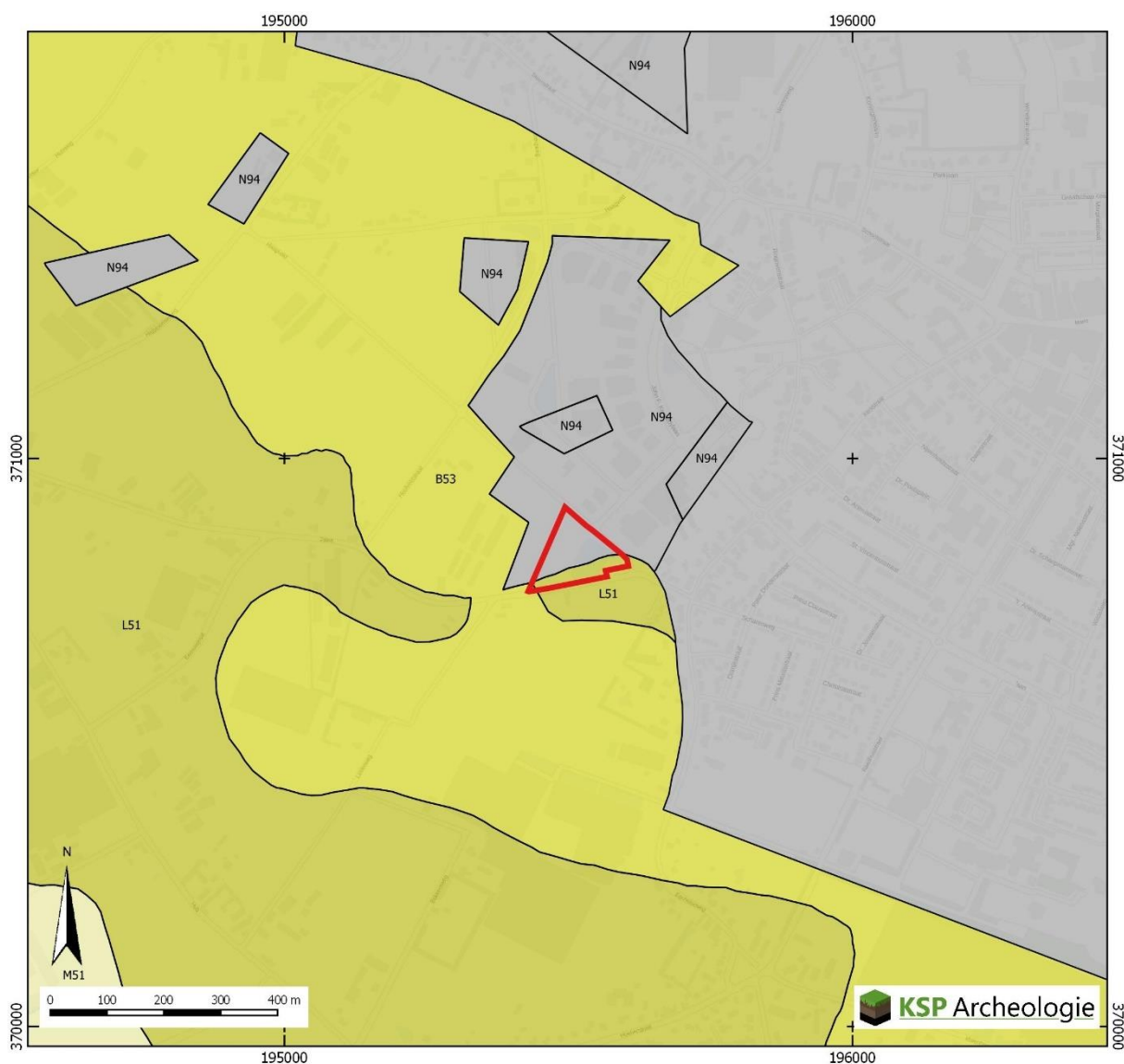
Kadastrale kaarten 1811-1832. <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

Topografische kaart van Nederland schaal 1:10.000 (rasterbestand) via WMS server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/top10nlv2/wms?request%3DGetCapabilities>. Kadaster.

Websites

www.rijksmonumenten.nl

Bijlage 1 Geomorfologische kaart

 Plangebied

Geomorfologische kaart (BRO 2017)

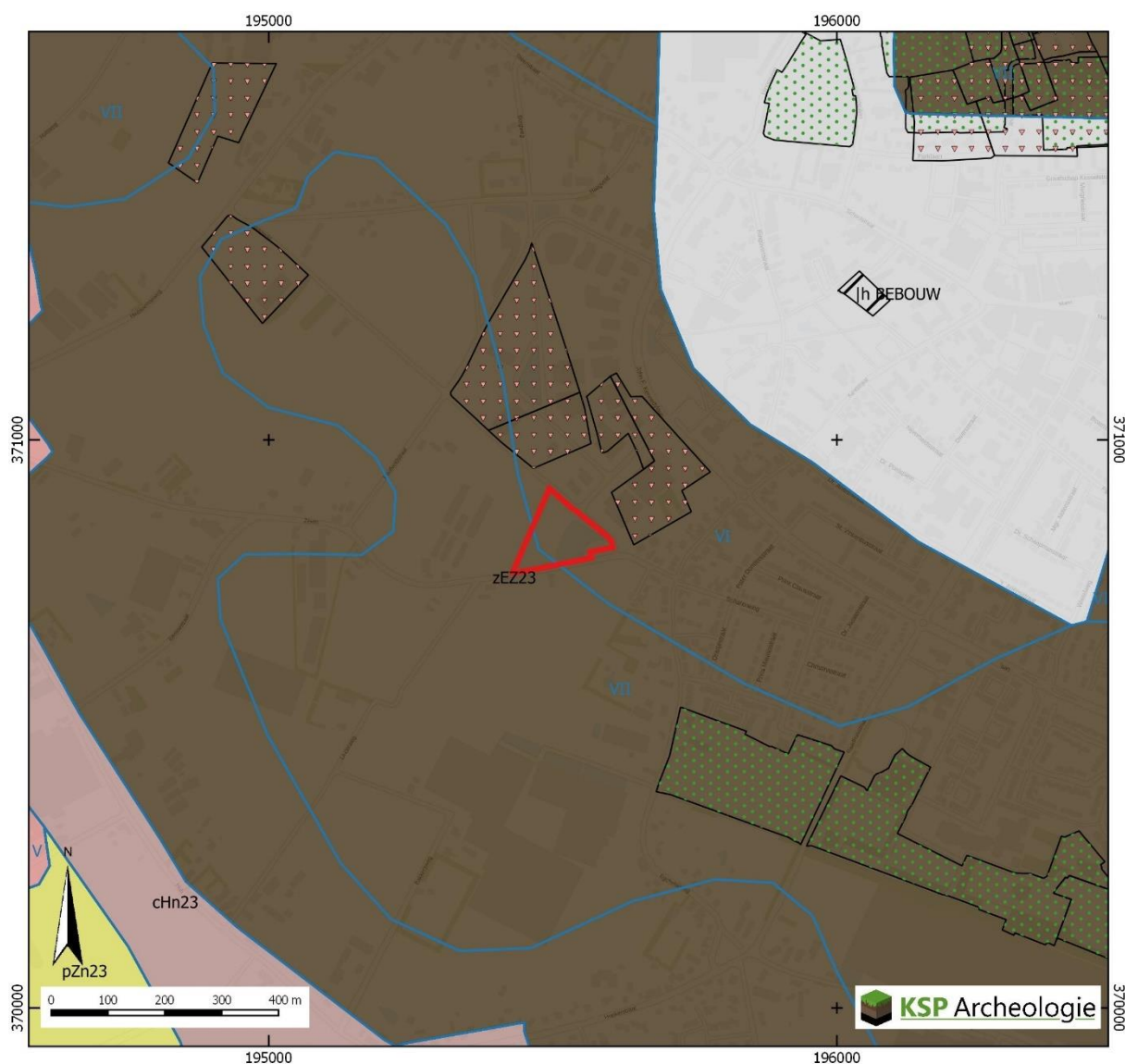
B53:Dekzandrug

L51:Dekzandwelvingen

M51:Dekzandvlakte

N94:Laagte ontstaan door afgraving

Bijlage 2 Bodemkaart

 Plangebied

Vergraven Gronden (Brouwer/ van der Werff 2012)

▽ ▽ ▽ Delfstoffen

• • • Gemodificeerde natuur

/ / / Verwerkingen

Bodemkaart 1:50.000 (BRO 2017)

Bebouwing

cHn23 Laarpodzolgronden, lemig fijn zand

Hn23 Veldpodzolgronden, lemig fijn zand

pZn23 Gooreerdgronden, lemig fijn zand

zEZ23 Hoge zwarte enkeerdgronden, lemig fijn zand

 Grondwatertrappen